

CUMHURİYETİN BELEDİYECİLİK ÖYKÜSÜ (1923 - 1990)

İlhan Tekeli

CUMHURİYETİN BELEDİYECİLİK ÖYKÜSÜ (1923 - 1990)

İlhan Tekeli

Genel Yayın Numarası: 450

ISBN: 978-625-96383-5-5

1. Basım, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, 2009

2. Basım, Ekim 2025

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.©2025
Efil©2025

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.
Sertifika No: 45550

Genel Yayın Yönetmeni: Serenay Dıraz

Son Okuma: Erdem Gündoğdu

Grafik Tasarım: Ferhat Önder

Baskı: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret Anonim Şirketi Beytepe Köy
Yolu No.3 Bilkent, Çankaya/Ankara
Telefon: 0312 266 44 10
Sertifika Nu.: 46519

EFİL YAYINEVİ

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.

Bağcılar Mahallesi Şemsettin Günaltay Caddesi 283. Sokak Ata Apartmanı

No: 9/7 06670 Çankaya/Ankara Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM : (+90) 541 232 00 46

<http://www.kitapsaati.com.tr> • [instagram.com/efilyayinevi](https://www.instagram.com/efilyayinevi) • [twitter.com/efilyayinevi](https://www.twitter.com/efilyayinevi)

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA BELEDİYECİLİK ANLAYIŞININ OLUŞUMU (1923-1930).....	36

1. Giriş.....36
2. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Çıkarılan Belediye Yasaları.....41
3. 1923-1930 Döneminde Ankara Deneyimi.....47

1930 - 1944 DÖNEMİNDE CUMHURİYETİN BELEDİYECİLİK DENEYİMİ	56

1. Giriş.....56
2. 1930-1944 Döneminde Belediye Yönetimiyle İlgili Yasaların Gelişimi.....61
3. Belediye Gelirlerine İlişkin Yasaların Gelişimi.....70
4. Belediye İşletmelerine İlişkin Yasaların Gelişimi.....79
5. Planlama İşlevlerinin Örgütlenmesi ve Plan Araçlarındaki Gelişmeler.....87
6. Belediyenin Sağlık Görevlerinin Gelişimi.....94
7. Belediyelerin Zabıta Görevlerine İlişkin Yasal Kuralların Gelişimi.....98
8. Belediyelerin Görevlerinde Genişlemeler.....101
9. 1930-1944 Dönemi Belediye Uygulamaları.....103
 - 9.1. Tip Bir Belediye Programı.....104
 - 9.2. Behçet Uz'un İzmir Belediye Başkanlığındaki Uygulamaları.....115
 - 9.3. Türkiye'de Kent Planlamasının Yaygınlık Kazanması.....122

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDAN 27 MAYIS 1960 İHTİLALİNE KADAR TÜRKİYE’NİN BELEDİYECİLİK DENEYİMİ	132
1. Giriş	132
2. 1945-1960 Döneminde Belediyelerle İlgili Yasal ve Sosyal Çerçevenin Değişimi	142
2.1. Belediye Yapısında Demokratikleşme Eğilimleri	142
2.2. Belediye Gelirlerinde Yapılan Yeni Düzenlemeler	144
2.2.1. İller Bankasının Kuruluşu	145
2.2.2. Belediye Gelirleri Kanunu	148
2.3. Konut ve İmar Sorununun Çözümüne İlişkin Yasal Düzenin Yeniden Kurulması	152
2.3.1. Konut Kiralarının Düzenlenmesi	153
2.3.2. İzinsiz Yapıların Meşrulaştırılması ve Arsa Dağıtımı ...	156
2.3.3. Belediyelerin Konuta İlişkin Görevlerindeki Değişmeler	157
2.3.4. Konut Kredisi Kanun’larının Gelişmesi	159
2.3.5. Konut Üretim İlişkilerinde Gelişmeler (Kat Mülkiyeti)	161
2.3.6. İmar ve İstimlak Yasalarının Değişmesi ile İmar ve İskan Bakanlığının Örgütlenmesi	163
2.3.7. Afetler Sonrasındaki Devlet Görevlerinin Kurumsallaşmasındaki Gelişmeler	167
2.3.8. Teknik Personelin Eğitim ve Örgütlenmesindeki Gelişmeler	168
2.4. Yeni Trafik Düzeninin Kuruluşu	171
2.5. Belediyeleri ve Kentsel Yaşamı İlgilendiren Diğer Yasal Gelişmeler	173
3. Dönemin Belediyecilik Uygulamalarından Örnekler	174
3.1. Kayseri Belediye Başkanı Osman Kavuncu’nun Uygulamaları	177
3.2. Ankarada Yenimahalle’nin Kurulması	182
3.3. İstanbul Belediyesinin Migros Denemesi	186
3.4. Adnan Menderes’in İstanbul’da İmar Operasyonu	190

27 MAYIS 1960 İHTİLALİNDEN 1973 YEREL YÖNETİM SEÇİMLERİNE UZANAN BELEDİYECİLİK DENEYİMİ 199

1. Giriş.....	199
2. 1960-1973 Döneminde Belediyelere İlişkin Yasaların Değişimi.....	210
2.1. Belediye Organlarında ve Belediyelerin Diğer Devlet Kuruluşlarıyla Olan İlişkilerinde Değişmeler	211
2.2. Belediye Gelirlerinde Yapılan Düzenlemeler	214
2.3. Belediyelerin İktisadi Hayatı Düzenleyici Görevlerindeki Değişmeler	223
2.4. Arsa ve Konut Sorununun Çözümü İçin Atılan Adımlar	228
2.5. Kent Planlama İşlevlerindeki Yeni Gelişmeler.....	237
2.6. Kentsel Altyapıların Planlama ve Yapımının Örgütlenmesindeki Gelişmeler	243
2.7. Kent Trafikinde Yeni Düzenlemeler.....	245
3. 1960-1973 Döneminde Belediyecilik Uygulamaları	247
3.1. Osman Kibar'ın İzmir Belediye Başkanlığındaki Uygulamaları	252
3.2. Kent Planlama Pratiğindeki Gelişmeler	255
3.3. Yerel Yönetimlerin Yeniden Düzenlenmesi Çalışmaları	259

İKİNCİ BÖLÜM

SON (1973) BELEDİYE SEÇİMLERİ SIRASINDA BELEDİYE BAŞKAN ADAYLARININ ŞEHİR SORUNLARINA BAKIŞI..... 265

1. Belediye Başkan Adaylarının Kullandıkları Çeşitli Taktikler	267
2. Adayların Program ve Propagandalarındaki Temel Farklılıklar	269
3. Adayların Önerdikleri Programlarda Benzerlikler Farklılıklardan Daha Önemlidir	271
4. Merkeze Bağımlı Belediye	273
5. Belediyelerin Güçsüzleşmesi Bir Rastlantı mı?.....	273
6. Uygulanabilir Ayrıntıda ve Biçimde Bir Şehirleşme Politikasının Yokluğu	275
7. Sonuç.....	276

VEDAT DALOKAY’IN ARDINDAN BELEDİYESİZLİK DENEYİ ÜZERİNE.....	279
TOPLUMCU BİR BELEDİYE GÖRÜŞÜNE DOĞRU	286
1. Giriş.....	286
2. Belediye Programlarında Siyasal İdeolojilere Göre Farklılaşmalar.....	287
2.1. Yeni Belediye Sosyal Adaletçi Bir Belediye Olacaktır	287
2.2. Yeni Belediye Tüm Halk Katlarının Karar Sürecine Katılmasına Olanak Sağlamalıdır	288
2.3. Yeni Belediye “Yerel Yönetim” Değil “Yerel Hükümet” Olacaktır	288
2.4. Yeni Belediye Tekelci Rantların Oluşmasına Olanak Vermeyecektir	289
2.5. Denetimci Değil Üretici Belediye.....	289
2.6. Yeni Belediye Yalnız İmar Planları Hazırlatmakla Yetinmez, Kent Parçalarında Toprağı Kamulaştırarak, Altyapısını Getirerek ve Sanayileşmiş Konut Üretimini Örgütleyerek, Kentin İmarını Aktif Olarak Gerçekleştirir.....	290
2.7. Toplumcu Belediye Kentsel Toprak Üzerinde Oluşan Artı-Değerin Topluma Dönmesine Çalışacak, Kentsel Toprak Üzerindeki Spekülasyonu Engelleyecektir	291
3. Belediyeler Arası Farklılaşmalar	291
4. Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim Çelişkisi.....	294
5. Sonuç.....	298
1977 BELEDİYE SEÇİMLERİ ÜZERİNE İKİ SÖYLEŞİ.....	300
1. 1973-1977 Döneminde Toplumcu Belediyecilik Anlayışı Ortaya Çıkmıştır.....	300
2. Toplumcu Belediyecilik Anlayışı Geniş Kitlelerden Destek Bulmuştur.....	305
YAKIN GEÇMİŞTEN BUGÜNE BELEDİYE PROGRAMLARININ OLUŞUMU	
SOSYAL DEMOKRAT BELEDİYESİZLİK - ANAP BELEDİYESİZLİĞİ.....	311
1. Sosyal Demokrat Programın Gelişimi.....	312
2. ANAP Belediye Programının Gelişimi.....	315
3. Son Verirken.....	324

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1970'LERİN İKİNCİ YARISINDA BELEDİYE SORUNLARI 326

1. Belediyeler Bunalımının Yapısal Nedenleri326
 - 1.1. Bunalımdaki Sınıfsal Boyut:.....326
 - 1.2. Büyük Belediye – Küçük Belediye Çelişkisi327
 - 1.3. Merkez Belediye – Çevre Belediye Çelişkisi329
 - 1.4. Belediyelerde Ölçek Değişmesi.....332
 - 1.5. Merkezi Yönetim Neden Belediyeleri Kontrol Etmek İstiyor?332
 2. Belediyelerin Görevleri333
 - Anayasa'nın Belediye Görevleri ve Gelirleri Arasındaki Denge İlkesi.....334
 - Merkezi Yönetim ve Belediyeler Arasında Nasıl Bir İşbölümü Vardır?334
 - Belediye Yetki ve Hizmetlerinin Merkezi Yönetime Geçme Süreci338
 3. Belediye Gelirleri340
 - 3.1. Belediye Gelirlerinin Görelî Olarak Azalışı340
 - 3.2. Belediye Giderlerinde Artış:.....343
 - 3.3. Büyük Belediyelerin Uygulamaya İtildikleri Bütçeleme Tekniği.....343
 - 3.4. Bütçe Açıkları Nasıl Kapatılıyor?.....344
 4. Belediye Gelirlerini Artırmada İlkeler ve Öneriler345
 - 4.1. Yerel Vergiler Belediyelere Bırakılmalıdır348
 - 4.2. Belediyelere Yasal Sınırlar İçinde Vergilendirme Yetkisi Verilmelidir.....349
 - 4.3. “Hizmet – Vergi” Düzeyleri Belde Halkınca Seçilmelidir351
 - 4.4. Devlet Gelirlerinden Belediyelere Ayrılan Pay Artırılmalıdır352
- YENİ BİR BELEDİYELER YASASININ GELİŞTİRİLMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKEN SEÇMELER..... 355**
1. Giriş355
 2. 1973 Sonrasında Gelişen Belediyecilik Söyleminin Ön Plana Çıkardıkları ve Eksiklikleri356

3. Bir Belediye Yasası Hazırlamadan Önce Yapılması Gereken Ana Seçmeler.....	360
3.1. Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetim Arasında ve Yerel Yönetimlerin Kademeleri Arasında İşlevlerin Bölüşümü Nasıl Ele Alınabilir?	361
3.2. Belediyelerin Kademelerinin ve Sınırlarının Saptanması	364
3.3. Belediyelerin İşlevlerini Gerçekleştirmede Yeni Yollar, Esnek Yapılar.....	366
3.4. Belediye Gelirlerinin Yapısı Ne Olmalıdır?	367
3.5. Belediyelerin Kararlarının Meşruiyetinin Temellendirilmesinde Yeni Kanallar	369
3.6. Belediyelerin Karar Organlarının Yeniden Yapılanması Üzerine	370
3.7. Belediyelerin Uygulamaları Üzerinde Ne Tür Denetim Mekanizmaları Bulunmalıdır?	372
4. Tartışmayı Sonuçlandırırken.....	373

CUMHURİYETİN ALTMİŞ YILLIK BELEDİYECİLİK DENEYİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE..... 375

1. Giriş.....	375
2. Belediye Ne Tür Sorunların Çözümü İçin Ne Nitelikte Bir Kurum Olarak Oluşturulmaya Çalışılmıştır?	376
3. Belediyeler Ne Ölçüde Sivil Topluma Dayalı ve Demokratik Olmuştur?	383
4. Belediyeler Merkezi Yönetimle Nasıl Bir İşbölümü İçinde Olmuş ve Ne Ölçüde Merkezi Yönetimin İşlev Alanlarının Daraltılmasını Zorlayan Bir Hareket Niteliğini Kazanabilmiştir?.....	386
5. Belediyeler Ne Tür Bir Kentsel Yaşam İmgesine Sahip Olmuş ve Onu Ne Ölçüde Gerçekleştirebilmiştir?	389
6. Belediyeler Ne Ölçüde Özel Tüketim Karşısında Birlikte Tüketimi Gerçekleştirebilmiştir?	391
7. Belediyeler Oluşan ya da Oluşturulan Kentsel Rantların Geniş Halk Kesimleri Lehine Paylaşımını ya da Kullanımını Sağlayabilmiş midir?	394
8. Son Verirken.....	396

SUNUŞ

Bu kitapta Cumhuriyetin 1990 yılına kadar olan belediyeçilik öyküsüne ilişkin yazılarım yer alıyor. Bu yazılar 1975-1992 yılları arasında yazılmış bulunuyor. Aslında benim belediyeçilikle ilgilenmem için değişik nedenler vardı. Babam İzmir Belediye Muhasebe Müdürlüğünden emekli olduğu için evimizde belediye yönetimine ilişkin konuşmalar eksik olmazdı. Ben de şehir plancısı olduğum için kent yönetimine bir bakıma yakındım. Tabii ki şehir plancısı-belediye başkanı ilişkisi benim ilgi alanımdaydı. Ama 1975 yılı sonlarına kadar belediye yönetimi konusunda kuramsal ya da pratik yazılar okumuyor ya da yazmıyordum.

Belediyeçilik konusuyla ilgilenmem tatsız bir olaydan sonra başladı. ODTÜ’de Tarık Somer’in rektör, Atilla Bilgütay’ın Mimarlık Fakültesi dekanı olduğu dönemde, 1975 yılı Eylül’ünde çoğunluğu Mimarlık Fakültesinden olmak üzere **üniversiteden uzaklaştırılan 25 öğretim üyesi arasında ben de bulunuyordum**. O yıllarda ODTÜ öğretim üyelerinin özel bir durumu vardı. Özel hukuk hükümlerine tabi ve sözleşmeli olarak çalışıyorlardı. Kamu ajanı sayılmadıkları için de işlerine son verilenler idari yargıya başvuramıyorlardı. Ankara mahkemelerine yapılan başvurularda da üniversite hep davayı kazanıyordu. Değişik zamanlarda bizim gibi üniversiteden uzaklaştırılan azımsanmayacak sayıdaki öğretim üyeleri, üniversite öğretim üyeliğinin bir kamu görevi olduğu ve üniversite yönetiminin keyfi olarak onların işlerine son veremeyecekleri ve kamu görevlisi oldukları için de davalarına idari yargıda bakılması gerektiği savıyla Danıştaya başvurmuşlardı. Bu tür iddialarla açılan ve kaybedilen dava sayısı 82’ye ulaşmıştı. Üniversiteden uzaklaştırılınca ilk aylarımda kaybedilen dava dosyalarını inceleyerek, bu davaları açan Uğur Alacakaptan, Turan Güneş gibi tanınmış idare hukukçularıyla

konusarak, davaların kaybedilme nedenlerini anlama ve kaybedilme olasılığı çok daha az olan bir dava stratejisi oluşturmaya çalıştım. 30 sayfayı aşan bir metin hazırladım. Savunmanın tüm mantığı ODTÜ yasaının öğretim üyelerini sözleşmeli olarak çalıştırmaya olanak veren maddesinin Anayasa'nın üniversitelere ilişkin 120. maddesine aykırılığını iddia etmek, Danıştayın bu iddiayı ciddi göreyerek Anayasa Mahkemesi'ne götürmesini sağlamak, ilgili maddenin iptalini gerçekleştirmek ve bizim uzaklaştırılmamızın dayanağı kalmayınca da üniversiteye geri dönmemi sağlamaktı. ODTÜ Öğretim Üyeleri Derneği ve TMMOB'ye bağlı bütün odalar bize çok aktif olarak destek veriyorlardı. Bizim uzaklaştırılmamızdan doğan boşluğun doldurulmasını önlemek için ODTÜ'yü boykot kararı almışlardı. Hatta bu arada ODTÜ yönetimi, bazı hocalar aracılığıyla benimle ilişki kurarak benim derslere dönebileceğimi bildirdi. Tabii ben kabul etmedim. Ancak açılan davadan sonuç alınması için en az üç yıllık bir zaman gerekiyordu. İşte bu türbülanslı ortamda ben belediyecilikle içli dışlı olmaya başladım.

Ben açıkta kalınca değişik kesimlerden danışmanlık teklifleri aldım. Bunlardan biri o dönem Eskişehir Sanayi Odası başkanı olan askerlik arkadaşım rahmetli Mümtaz Zeytinoğlu'ndan geldi. Zeytinoğlu o yıllarda Eskişehir'de ulusal sanayi düşüncesinin başını çekiyordu. Eskişehir Organize Sanayi Bölgesini kurmaya çalışıyordu. Bir bölge plancısı olarak odanın danışmanı olmamı istedi.

Öte yandan 1973 yılı belediye seçimlerini büyük kentlerde **sosyal demokrat belediyeler** kazanmışlardı. **İstanbul'da Ahmet İsvan, Ankara'da Vedat Dalokay, İzmit'te Erol Köse Başkan olmuşlardı.** Odaların toplantılarında yaptığım konuşmalar ve CHP+MSP iktidarı sırasında Ali Topuz'un İmar ve İskan Bakanı olduğu dönemde onun danışma kurulunda yaptığım çalışmalar dolayısıyla beni tanıyorlardı. Ahmet İsvan belediye başkanı seçilince Ali Topuz ve AYTEKİN KOTİL'le beraber 1973 yılında Ankara'ya gelerek Stad Oteli'nde bana İstanbul İmar Müdürü olmamı teklif etmişler ama ben o zaman akademik hayattan ayrılmaya niyetim olmadığını belirterek kabul etmemiştim. Üniversite dı-

şında kalınca belediyelerden de danışmanlık teklifleri gelmeye başladı. Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay'la benden 10 yaş kadar büyük olmasına karşın iyi gelişmiş bir dostluğumuz vardı. Mimarlar Odasının Genel Sekreteri olduğu dönemde birlikte çalışmıştık. Dalokay çoğunluğu ODTÜ'den uzaklaştırılanlardan oluşan doğrudan başkana bağlı bir danışmanlar kurulu oluşturdu. Bu kurulda **Esat Turak, İrem Acaroğlu, Adil Özkol, Yalçın Küçük, Önder Şenyapılı, Erhan Acar ve ben** bulunuyorduk. Haftanın belli günleri Vedat Dalokay'ın odasının arkasındaki danışmanlar odasında toplanıyor, belediyedeki gidişatı değerlendiriyor, Batıkent, metro, dolmuş plakalarının sayısının artırılması, hava kirliliği gibi konularda projeler geliştiriyoorduk. Bu çalışmaların bir kısmı *Başkanlık Raporları* adı altında kitap halinde yayımlandı. Önder Şenyapılı bu kadroya dayanarak Devrimci Belediyecilik Dergisi'ni yayımlamaya başladı.¹ Böylece Ankara Belediye başkanının odasının arkasında belediyeciliğe farklı bir gözle bakılan bir düşünce odağı oluşmuştu.

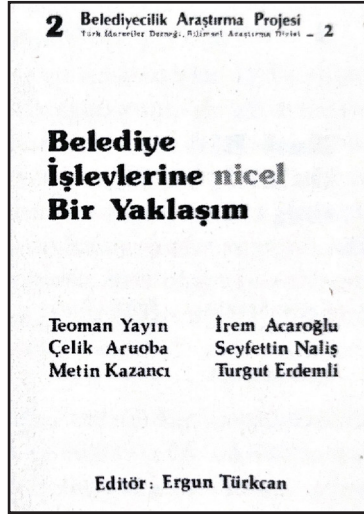
İzmit Belediyesiyle de kurulmuş bir ilişkim vardı. Leyla Atakan'ın İzmit Belediye Başkanı olduğu dönemde İzmit İmar Planı yarışması açılmıştı ve ben de jüri üyesi olmuştum. Yarışmanın birinciliğini Polat Sökmen kazanmış ve tutarlı bir nazım planı hazırlanmıştı. Leyla Atakan'ın bir trafik kazasında yaşamını kaybetmesi sonrasında belediye başkanı olan Erol Köse İzmit'te halkla çok iyi ilişkiler kurarak başarılı uygulamalar yapıyordu.² Kentin yukarı semtlerine yaptığı yollar çok konuşuluyordu. ODTÜ'den uzaklaştırılan öğretim görevlilerinden Aydan Bulca da Erol Köse'nin danışmanı olmuştu. Burada çok iddialı bir yenilikçi toplu konut projesi uygulanıyordu. Projenin

1. Kütüphanemde bu uzmanların yayımladığı üç rapor bulunuyor. Bunlar; Ankara Belediyesi: *Başkanlık Uzmanları Çalışma Raporları*, Ankara Belediyesi Basın Yayın Müdürlüğü, Ekim 1976. Ankara Belediyesi Başkanlık Uzmanları: *Batıkent, Örgütlenme, Uygulanma İlkeleri*, Mart 1977, Ankara Belediyesi Başkanlık Uzmanları: Toplumcu Belediye, Ankara Belediyesi Basın Yayın Müdürlüğü, Mayıs 1977.

2. Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz: Aydan Erim: "1973-1980 Dönemi Belediyeciliği: İzmit Örneği", Ankara Büyükşehir Belediyesi; *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, 23-24 Kasım 1990.s.382-394.

mimarları Tuncay Çavdar, Turgut Alton'du. 30.000 konut katılımcı bir süreçle tasarlanıyordu. Bunu gerçekleştirmek için özel bir prefabrikasyon teknolojisi uygulanacaktı. Proje, Türkiye'nin ilk büyük ölçekli toplu konut projesi olacaktı. Erol Köse çevresine **Selahattin Yıldırım, Erdem Hançer, Atila Alpöge, İcen Börtüçene, Erhan Karaesmen** gibi adlardan bir danışmanlar grubu toplamıştı. Bu grup Erol Köse'nin uygulamalarının gerisindeki beyin takımını oluşturuyordu. Ben de danışmanlar arasına katıldım. Üniversiteden uzaklaştırıldıktan kısa bir süre sonra, üç kuruma birden danışmanlık yapmaktaydım. Üniversiteye göre daha çok gelirim olmaya başlamıştı. Daha önemlisi çevrem bana sahip çıkmasının doyumunu tadıyordum.

Erol Köse, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliğinin kurulmasına öncülük edenler arasında bulunuyordu. 1973'te Marmara Adası Belediye Başkanı Ahmet Enön 43 belediye başkanını 27-28 Ağustosta belediyelerin ortak sorunlarını tartışmak üzere adasına çağırmişti. Bu tarihte başlayan hazırlıklar 25 Nisan 1975'te 45 belediye tarafından Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliğinin kurmasıyla sonuçlandı. Birliğin merkezi İzmit'ti. Birliğin ilk başkanı Erol Köse olmuştu. Türkiye'de çevrecilikten yeni yeni söz edilmeye başlandığı bu dönemde bu belediyeler birliği çevre amaçlı olarak ve siyasal parti sadakatını aşabilen bir mantıkla kurulmuştu. Genel sekreterliğini Selahattin Yıldırım yapıyordu. Selahattin, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliğinde çok etkili olarak çalışıyor, belediyeciliğin Türkiye'de demokrasinin gelişmesindeki önemini farkına varılmasını sağlıyor, bu konudaki bilinçlenmenin artırılmasında çok başarılı oluyordu. Selahattin için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi bir yaşam projesi halindeydi. Selahattin, Ahmet İsvan'la da iyi ilişkiler içindeydi. **Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliğinin** 25 Mayıs 1977 tarihindeki genel kurulunda birliğin merkezi İstanbul'a taşındı. Başkanı da Ahmet İsvan oldu. 1973-1977 yılları arasında Türkiye'de yerel yönetimler konusunda yaşananlar, artık yerel yönetimlerin merkezi yönetiminin bir uzantısı olarak düşünülmesi alışkanlığını büyük ölçüde ortadan kaldırmıştı.

Bu dönemde Selahattin Yıldırım’la dostluğum gelişti. Bu dostluğun nasıl geliştiğini Selahattin benim emekli olmam dolayısıyla Tarih Vakfının yayımladığı “Armağan” kitabına verdiği “Bir Dostluk ve Dayanışma Öyküsü (1974-2004)” yazısında edebi bir tadla anlatıyor.³ 1975 Eylül’ünde üniversiteden uzaklaştırılınca kendimi yeni oluşmakta olan bir belediyecilik hareketinin içinde buldum. Selahattin Yıldırım’la dostluğum arttıkça, bu hareketin içine daha da çok çekildim. 1975 yılından sonra belediyecilik ve yerel yönetimler konusunda çok sayıda yazı yazdım. Bu kitabı oluştururken bu yazılar arasından Türkiye Cumhuriyeti’nin belediyecilik tarihine ilişkin olanlarını seçtim. Bu yazılar 1923-1990 yılları arasını kapsıyor. Daha sonraki dönemlerin belediyecilik deneyimlerinin tarihleri hakkında bir yazı yazmamışım. Bu dönemde yerellik ve yerel yönetimlere ilişkin olarak yazdığım yazılar “toplular eserler” serisinin bir başka cildini oluşturacak.

Bu kitapta bulunan onbir yazı ve iki konuşmayı üç bölüm halinde topladım. Birinci bölümde bulunan yazılar Cumhuriyetin

3. Selahattin Yıldırım: “Benim Tanıdığım İlhan Tekeli Bir Dostluk ve Dayanışma Öyküsü (1974-2004)”, Selim İlkin- Orhan Silier-Murat Güvenç (Editörler): *İlhan Tekeli İçin Armağan Yazılar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2004, s.103-130.